

Li suggerim un experiment: combini en un buscador d'Internet tan popular com el Google els noms propis Gósol (sense accent) i Picasso. Es quedarà parat. Ni més ni menys que 21.300 entrades. Què tenen en comú l'artista més rellevant del segle XX i una població lleidatana de poc més de 200 habitants? Més parat es quedarà en saber la resposta: en aquest idíl·lic paratge es va gestar el cubisme l'estiu del 1906, ara fa cent anys. El maig del 1906 Picasso abandonà temporalment París i tornà a Barcelona amb el seu primer gran amor, Fernandé Olivier. En aquells dies l'escultor Enric Casanovas li parlà d'un poble remot al qual va anar l'estiu anterior: Gósol. El geni no s'ho va pensar dues vegades i ell i Fernandé se'n hi van anar. Hi ha tres teories sobre per què van prendre aquesta decisió: problemes pulmonars de l'artista, un tèrbol assumpte de faldilles o la necessitat d'allunyar-se de l'opi. Totes tres són versemblans, però la primera, potser per ser la més políticament correcta o perquè Picasso era un reconegut hipocòndric, és la més estesa. Sigui com sigui, la jove parella (aleshores el malagueny tenia vint-i-cinc anys) inicià un viatge que esdevingué una autèntica odissea. Una aventura. El dia abans de marxar de Barcelona, Vidal Ventosa els va fer una fotografia en companyia de l'escriptor Ramon Reventós, una imatge molt coneguda de Picasso que ens permet saber com era aleshores, és a dir, com el deuriem veure els perplexos habitants del Gósol de començament del segle XX. És clar que entre la instantània i l'arribada al Pirineu hi ha un llarg camí que Fernandé recorda a les seves memòries com un autèntic malson, perquè havien de vorejar vertiginosos espadats a l'om d'una mula. Pagaria la pena de veure. En aquestes mateixes memòries, la francesa descriu Gósol com "una meravella" on es respirava un aire "d'incrèible puresa" i on van trobar una cosa molt semblant a la felicitat. No se sap amb certesa quin dia de maig van arribar-hi, però tenim la certesa que el 29 ja hi eren perquè Picasso envià una carta a Apollinaire per donar-li la nova adreça: Cal Tampanada. Gósol. La casa citada era la fonda del poble. Picasso queda fascinat per la personalitat del propietari, Josep

Cent anys de l'estiu que va gestar el cubisme

'Les senyorettes d'Avinyó' (1907) és considerada l'obra més important de Picasso. És un referent de l'art del segle XX: el primer quadre cubista de la història. Què porta Picasso a trencar amb tot, a reinventar la pròpia pintura? La resposta cal cercar-la en un poblet amagat entre el Cadí i el Pedraforca, Gósol, que aquest estiu commemora els cent anys de l'arribada del geni a l'om d'una mula. Un matxo, per ser més exactes.

Can Tampanada, la fonda on s'establiren Picasso i Fernandé en la seva estada a Gósol. A la dreta, escultura al·legòrica d'una de les pintures que Picasso pintà a aquest poble, *La dona dels pans*.

Fontdevila. El sedueix saber que aquell home gran ha estat contrabandista. L'admira profundament, tant, de fet, que fins el convertí en el seu model.

A Gósol ja no queda cap testimoni directe de la visita de Picasso, però tota la gent gran del poble ha sentit explicar alguna història picassiana en boca d'algun avi que sí que ho va viure directament. El regidor de Cultura, Enric Castella, matisa que, fet i

fet, qui en realitat va deixar empremta va ser Fernandé. El 1906 Picasso encara no era el geni que ha passat a la història, i per als habitants de Gósol era poca cosa més que la parella d'aquella escandalosa parisenc que quan es llevava del llit sortia al balcó ben lleugera de roba. Aviat va córrer la veu, i fins hi havia qui s'aturava davant de Cal Tampanada a primera hora per esperar que la francesa es

despertés. La gent de la fonda no feia gaires esforços per dissimular que tanta modernitat no anava amb ells, però, malgrat tot, l'excèntrica parella va ser molt ben rebuda. La mateixa Fernande assegura a les seves memòries que la gent els estimava i que, fins i tot, els portaven perdus per fer més consistents els àpats. Sembla que la francesa en algun moment parla d'una estranya sopa feta amb cues de rata que es menjava la gent del poble. Ara bé, Castella precisa: "Abans, era normal afegir al brou de l'escudella cues de porc i de corder, i suposem que Fernande es deuria pensar el que no era." Malgrat tot, la noia era feliç, i ella mateixa ja s'adonava del perquè. "Quin bonic record he conservat d'aquella breu temporada a Gósol, on cap núvol no va enfosquir l'harmonia entre Picasso i jo, ja que, en no haver-hi motius per a la gelosia, la seva inquietud s'havia esfumat", va escriure. L'artista també va ser feliç. Tots els experts en la seva obra coincideixen a afirmar que l'etapa gosoliana va ser clau en l'evolució artística de Picasso. "Decisiva",

segons Claustre Rafart. "Els paisatges agrestes, els colors ocre de Gósol" impregnen un nou estil, més esquemàtic, volumètric, estilitzat. A Gósol, Picasso abandona la teatralitat, enterra l'època rosa, es deixa impregnar pels colors que l'envolten, per la majestuositat del Cadí i el Pedraforca. "S'ha de tenir en compte que ara el paisatge és molt verd, però el 1906 gairebé no hi havia bestiar, per tant, tampoc no hi havia prats. A Gósol es conreaven, sobretot, trumfes i blat, de manera que en ple estiu tot deuria estar ben daurat", diu el regidor de Cultura d'aquesta població del Berguedà.

Picasso treballava molt. El poeta i expert en l'obra del malagueny, Josep Palau i Fabre, escriu que l'obra d'aquella etapa "és molt abundant i variada". Una part és concebuda "sota el signe del classicisme i del mediterranisme que ha respirat a Barcelona", però l'altra part "sembla oposar-s'hi". Picasso es trobava molt lluny de la mar. Les muntanyes imposaven la seva presència i la terra senyorejaven en les teles. Picasso canviava. Palau i Fa-

bre fa notar que en dues de les pintures de Gósol, *L'harem* i *Tres nus*, "és perceptible la ruptura que es produirà uns mesos després a París i que obrirà el camí del cubisme". Ara bé, llavors Picasso no només pintava quadres, escrivia també una mena de dietari en la seva estada que es coneix com el *Carnet Català*. Hi ha anotacions, dibuixos, reflexions, poemes... La creativitat de l'artista bullia, sens dubte. Escrivia mig en català, mig en castellà i mig en francès. Fins i tot traduí Maragall perquè Fernande n'entengués la poesia.

El 15 d'agost, la parella tornà a fer les maletes. Marxaren esperitats. La néta del vell Fontdevila, una nena que es deia Dolors i que tenia prop de deu anys, caigué malalta de tifus. Per a un hipocondríac com Picasso, tenir una malaltia a casa i cap metge a prop era una combinació explosiva, així que tornaren a enfilarse al lloc d'uns matxos. Un camí sense retorn cap al cubisme.

Anna Sàez

Alfons Llorenç

Trossos i mossos

Sacrilegi

No era gent que conjugué el verb perdonar. Ni sabien ni volien; ni compassió ni clemència. Amb ningú, amb res. Represàlia, venjança, rancúnia, crueltat era la seua divisa. Volien acoquinar i exterminar amb terrorisme, com deixà escrit el primer borbó, el genocida Felipe V: "a fin de imprimir el terror y como ejemplo severo para evitar obstinaciones parecidas he hecho arrasar la ciudad y mandar todos sus habitantes a Castilla, con prohibición de nunca mas volver a su país natal". Ho feu a Xàtiva, i també a Dénia, "siempre amante a la Augustísima Casa de Austria". Volia fer-li pagar any i mig de resistència i, sobretot, el fet d'haver estat "la primera ciutat que prestava l'obediència a sa Majestat de la Corona d'Aragó", segons contenen les cròniques, en una memorable jornada, presidida pel general Basset, l'agost del 1705. Com a prova de càstig, de la vila vella de Dénia, gloriosa i arrasada,

Façana de la nova església parroquial de Santa Maria, de Dénia.

ta terra nostra per poder-la estimar, per fer-la millor, perquè siga de tots."

no queden més que alguns ruïnosos murs al turó del castell. No va respectar ni l'església de Santa Maria, sacrilegament devastada. Una parròquia erigida per Jaume I, hereva d'una de les seues episcopals visigòtiques, de l'espai sagrat que donà aixopluc al cristianisme valencià més antic. El pecat que meresqué tal penitència fou haver estat escenari de la proclamació de l'arxiduc Carles com a rei: "Passaren amb tot el seguici a l'Església Major, on es cantà un *Te Deum Laudamus*, amb repetides salves d'artilleria i moltes aclamacions de Vítols." Per això, el temple actual no s'assenta sobre el vell, està extramurs, no es va poder començar fins al 1734 i es va beneir el 13 d'agost del 1756, fa 250 anys! Testimoni viu d'aquell odi i d'una desfeta i lloc ideal per a pregar amb el seu rector Gilabert: "Senyor, ajuda'ns a conèixer aque-